

O, tənhalığa sirdaş oldu...

Azərbaycan ədəbiyyatının, ədəbiyyatşünaslığının 14 tanınmış Vaqifindən biri olan mərhum yazıçı, ssenarist, tərcüməçi Vaqif Musa (V.Məmmədyusif oğlu Musayev) 1936-cı il yanvarın 15-də Quba rayonunun Rustov kəndində anadan olub. Orta təhsilini başa vurub əvvəlcə Bakıdakı 2 sayılı tibb texnikumunda, sonra ADU-nun filologiya fakültəsində ali təhsil alıb. İlk hekayəsi olan "Kişi, qadın və qız" 1956-cı ildə "Azərbaycan" jurnalında çap olunmuşdu. V.Musa əmək fəaliyyətinə də "Azərbaycan" jurnalının nəsr şöbəsində ədəbi işçi kimi başlayıb, fəqət 20 ildən sonra güya "sosializm realizmi"ndən uzaq düşdüyünə görə işsiz qaldığı illərdə onlarla kitabın redaktoru və tərcüməçisi olub. 1991-ci ildən ömrünün axırına kimi Şərq-Qərb nəşriyyatında nəsr şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışırdı...

V.Musa 1991-ci ildən üzvü olduğu Yazıçılar Birliyinin plenum üzvü seçilmişdi. O, yeddi kitabın, o cümlədən çox saylı roman və povest, ssenarilərin - "Od, yaxud gecə mahnısı", "Bəyim çayı boyunca", "Səhər mehi", "Zülmət", "Əsrin qazancı", "Sükutun sönür", "Bir günlük itki", "İnsana qayıdış", "Balaca işığın ölümü", "Azadlığın sədası", "Sənin yolunda" və "Qədim bir nağılın qul bazarında", "Ölünün göz yaş", "Kədər kəməndi", "Daha mən də yaşayacağam", "Sirli səsin sorağında", "Sübhün sərin havası" və s. bu kimi əsərlərin müəllifidir. 60-80-ci illər nəsrinin tanınmış nümayəndələrindən sayılan Vaqif Musa hekayə, povest, roman və tərcümələrə, səhnə əsərləri, televiziya

tamaşaları, radio pyeslərinə və bir sıra publisistik məqalələrin də müəllifidir. Onun bədii əsərləri bir sıra xarici dillərə: rus, özbək, tatar, türk, latış, litva, ukrayna, ingilis dillərinə tərcümə olunub. Yazıçının özü də bədii tərcümə ilə vaxtaşırı məşğul olurdu. Çoxsaylı tərcümələrindən biri olan "Günəşli yer" adlı tərcümə pyesi o vaxt Mingəçevir Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdu. Uşaqlar üçün "Meşənin şahı kim olacaq" pyesi Gəncə Kukla Teatrında, "İşlər belə getməz" adlı komediyası isə Ağdam Dövlət Dram Teatrında qurulmuşdu. O, yapon yazıçısı Syusaku Endonun məşhur "Dəniz və zəhər" romanı isə onun tərcüməsində işıq üzünə çıxmışdı.

1969-cu ildə "...Yol qeydləri" səyahətnaməsini, 1973-cü ildə "Qubanın ağ alması" adlı televiziya filminin ssenarisini də o qələmə alıb. "Sənin yolunda" povesti isə Çıraq adında gənc bir qızın gündəliyi əsasında yazılıb. Bu bir həyəcan dolu, həyatdan alınma hekayətdir. Məktəb illəri, imtahanlar, Çırağın sənədlərini Tibb İnstitutuna verməsi, imtahandan kəsilib kəndə qayıtması və ilk məhəbbətinin ağırlı bir sonluqla bitməsi usta bir qələmlə təsvir olunur. Povestdə fəlsəfi mənə daşıyan bir cümlə də var - "Təkcə quşlar geri qanrılib baxa bilməzlər..." Çıraq bir gün yazıçının yanına gəlir və qələm ustası bəhs edilən gündəliyin ona məxsus olduğunu deyir və yazdığı əsərin bir nüsxəsini ona bağışlayır. Müəllifin əslində məlum bir sujetə malik povesti cərəyan edən hadisələri, məktəb, bölgə həyatını o qədər ustalıqla, rəvan dillə təsvir edir ki, V.Musanın bir romançı kimi kamilliyinə heyran olmaya bilmirsən. Onu deyək ki, Vaqif Musa nəsrinin dili doğulub boya-başa çatdığı kəndin "Şəkər bulağı"nın suyu kimi şirin, axıcı və səlisdir...

Onun əsərlərində məhəbbət və sınaq mövzusu daima diqqət mərkəzindədir. "Bəyim çayı boyunca" romanı isə daha çox özünün inandırıcı süjeti, ideyası, insanın mənəvi sarıdan təkmilləşməsi və eyni zamanda bədii həlli ilə daha artıq maraq doğurur.

Vaqif Musa yaradıcılığının ən yetkin çağında, yəni 1996-cı il oktyabrın 24-də həyatla vidalaşdı. Bu gün tərk edilib yoxa çıxmaqda olan Töhmər kəndinin adını romanında yaşadan mərhum yazıçı doğulduğu kənddə, yəni Qubanın Rustov kəndində torpağa tapşırıldı...

Mərhum professor Nazif Ələkbərli Vaqif Musanın nəsrinə barədə yüksək fikirdəydi. O yazırdı: **"Vaqif Musanın hekayə, povest və romanlarında gəncliyin problem və qayğıları, ciddi mənəvi sarsıntıları çox aydın epizodlarla verilir. Həyatda bir sıra əxlaqi dəyərlərin iflasına uğradığı bir vaxtda mənəvi şüura ötürüləsi, bədiiləşdirilmiş ideya şırnağına ehtiyac çoxdur. Elə adından da göründüyü kimi "Sənin yolunda" kitabında təsvir edilənlər belə bir yazıçı səxavətinin təsdiqidir."**

Yazıçı Rövşən Yerfinin Vaqif Musa haqqında yazısında oxuyuruq: **"Altmışincılar ədəbi nəslinin tanınmış nümayəndələrindən biri olan Vaqif Musa özünəməxsus yaradıcılıq üslubu ilə seçilib. Etiraf edilməli bir həqiqətdir ki, o, Quba-Xaçmaz bölgəsindən Azərbaycan ədəbiyyatına gələn ilk böyük nasirdir. Amma "Səhər mehi" romanının jurnalda dərcindən sonra dövrün tanınan bir neçə tənqidçisindən ona qarşı haqsız, kəskin tənqidlər yönəldi. Tənqid və təzyiqlərin yekunu olaraq o, 1976-cı ildə jurnaldakı işindən azad edildi və uzun müddət işsiz qaldı"**.

Publisist Əkrəm Qaflanoğlu: **"Vaqif Musa tək-cə böyük ədəbiyyat adamı deyildi. O, doğulduğu torpaqda yaşayan insanların xarakterini, mərdliyini, dönməzliyini son nəfəsinədək özündə daşıyan, riya və məkrdən uzaq, verdiyi sözə hər vaxt ciddi yanaşan, köməksizə həyan olan, zahirən ciddi, daxilən sadə, olduqca kövrək bir İNSAN idi"**.

Son zamanlarda yazıçının doğulduğu Rustov kəndində büstünün qoyulması, Quba şəhərində yeni küçələrin birinə adının verilməsi, əsərlərinin üç cildliyinin və son əlyazmalarının çapı çox əlamətdardır. Allahdan Vaqif Musaya rəhmət diləyərək, ədəbiyyatçılardan Vaqif Musa yaradıcılığına, taleyinə bir daha nəzər yetirməyi umardıq.

Q.Əkrəm